

znam míst a písní. Bližším přihlédnutím můžeme zjistit, že nejvíce písní pochází z moravského Slovácka. Po Slovácích následují Valaši, pak Laši, nejmenší je počet písní hanáckých. Velmi málo sbíral Sušil také na Horácku. Na druhé straně však jsou zase místa jeho sbírání rozeseta po celé Moravě, ba sahají i za její hranice, do Rakous, Pruského Slezska a Těšínska.

Písně této sbírky jsou téměř vesměs zapsány Sušilem přímo z úst lidu. Písně, které dostal od jiných sběratelů, hleděl sám přezkoušeti přímo v tradici. Největší takové zásilky se mu dostalo od slezského sběratele Cypriana Lelka,³⁾ ovšem jen textů, k nimž pak Sušil sám zapsal nápěvy. Ve sbírce jsou tyto písně označeny Lelkovým jménem.

Pokud jde o přesnost zápisů, praví Sušil výslovně: *při textu jako při nápěvích především věrnosti šetřeno, aby nic nepřimudrováno, nic proměněno, nic vynecháno nebylo*. Sušilova sbírka vyniká touto přesností skutečně nad mnohou i pozdější sbírku lidových písní. Jak důvěrně pronikl Sušil lidovou píseň moravskou, o tom svědčí i jeho zjištění: *národní písně za dokonalý obraz podřeči sloužiti nemohou*, poznatek, k němuž odborní filologové došli teprve později.

Ovšem tuto přesnost musíme chápat s tehdejšího stanoviska. Dnešní požadavky, kladené na sbírání a zapisování písní, se v lecčems liší od praxe Sušilovy. Pro bližší posouzení, jak si Sušil počínal při redigování textů i nápěvů, nám dobře posloužil Sušilův příruční výtisk první sbírky z r. 1835, do něhož si Sušil vpisoval nové varianty i jiné poznámky věcné a srovnávací.⁴⁾ Nehledě k četným připsaným textům písní německých a polských, výpiskům o zvycích lidu na Rujaně atd., je patrné na tom, co je u písní přeškrtnáno a připsáno, že Sušil si do tohoto výtisku zapisoval (ještě před vydáním sbírky druhé, jak ukazuje zužitkování zápisu u č. 147 v druhé sbírce z r. 1840) nové varianty. Téměř všechny písně jsou přetrženy napříč tužkou, patrně tehdy, když byly zařaděny již do definitivní sbírky. Jsou tu připsány tužkou lokality, kde patrně píseň po druhé znovu vyslechl, poznámky, která píseň je u Erbena (tu pak zpravidla v definitivní sbírce vynechal) a která je v druhé sbírce Sušilově. Poznámkou *restat* nebo *omissum* znamená pak Sušil písně, kterých do definitivní sbírky nepojal. Jsou tu též poznámky o nápěvech (na př. *Melodie všady, Mám já a pod.*) i jiné poznámky. Můžeme tedy z tohoto příručního a pracovního výtisku Sušilova dobře studovat metodu jeho práce. Poznáváme z jejího prostudování, že Sušil — podle tehdejší všeobecné praxe — určitý zápis, zachycující určité jedno zaznění písně z úst lidu, nechápal jako uzavřený celek a neměnitelný dokument, nýbrž jako příspěvek ke své textové kritice, pomocí níž konstruoval z mnoha poslechnutí a zápisů písně znění výslední, nejlepší, které pak publikoval. Že Sušil takto na svůj úkol opravdu nahlížel, o tom svědčí v předmluvě jeho poznámka, jak nakládá s nápěvy: *Při žádném nápěvu na jednom slyšení a napsání jeho jsme nepřestávali, nébrž tutéž melodii několikrát pro jistotu i v jiných krajích sobě zpívati dávali, a tedy žádná melodie na povaze jediného, abychom tak mluvili, čtení nespolehá*. Co zde říká o nápěvech, platí jistě i o textech. Ostatně tehdy bylo takové nahlížení na úkol sběratelský a vydavatelský obecné, jak vidno na př. z dopisu Fr. L. Čelakovského Sušilovi z 21. října 1828, kde, žádaje jej o postoupení opisů některých písní pro zamýšlené 3. vydání Slovanských národních písní, píše: *Některou částčku ve Vaší sbírce obsažených písní již též z Moravy mám, ač s některým variantem; tím by se též lepší čtení ledakde opravit dalo*. Upozornujeme na tuto stránku Sušilovy sbírky, abychom přispěli k jejímu kritickému zhodnocení. Zásluh Sušilových a ceny sbírky to nijak nezmenšuje.

Abychom nahlédli do této pracovní metody Sušilovy blíže a ukázali její povahu přesvědčivěji, srovnáme zde píseň č. 7 z první sbírky s jejím zněním v sbírce definitivní (č. 113 [243/4]). Otiskujeme v příloze příslušnou stranu z příručního výtisku první sbírky, takže si čtenář může naše vývody sám ověřit.

³⁾ P. Cyprian L e l e k, 1812—1883, kaplan v Hlučíně, později farář ve Vodce v Pruském Slezsku.

⁴⁾ Dlouho neznámý výtisk byl nalezen v r. 1932 R. Smetanou a uložen v Hudebním archivu Zemského musea v Brně pod sign. A 8359.